

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Making sense of business failure: a social psychological perspective on financial and legal judgments in the context of insolvency

Strohmaier, N.

Citation

Strohmaier, N. (2020, July 1). *Making sense of business failure: a social psychological perspective on financial and legal judgments in the context of insolvency*. Meijers-reeks. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/123186>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/123186>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/123186> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Strohmaier, N.

Title: Making sense of business failure: a social psychological perspective on financial and legal judgments in the context of insolvency

Issue Date: 2020-07-01

Samenvatting (Dutch Summary)

BETEKENIS GEVEN AAN FALEN

Een sociaal psychologisch perspectief op financiële en juridische oordelen in de context van insolventie

Het vertrekpunt van dit proefschrift was de observatie dat (1) financiers en juridische professionals een reeks belangrijke oordelen moeten vormen en beslissingen moeten maken wanneer zij te maken krijgen met een (bijna) insolvente onderneming, en (2) dat mensen in het algemeen vatbaar zijn voor *cognitieve biases* wanneer zij met complexe problematieken te maken krijgen gekenmerkt door bijvoorbeeld een hoge mate van onzekerheid en tijdsdruk. De primaire vraag die ik behandel in dit proefschrift is derhalve:

In welke mate zijn financiers en juridische professionals onderhevig aan de effecten van cognitieve biases wanneer zij het falen van een onderneming trachten te duiden?

Naast het onderzoeken van biases in de redenties van financiers en juristen heb ik tevens getracht nader licht te schijnen op de mechanismen onderliggend aan deze biases en op mogelijke randvoorwaarden. Gezien het belang van een rechtvaardige rechtsgang en het waarborgen van het vertrouwen in ons rechtssysteem, alsook gezien in het licht van de mogelijk ernstige gevolgen voor bijvoorbeeld bestuurders als zij aansprakelijk gesteld worden voor geleden schade, is het van groot belang te weten of biases het objectief oordelen van financiers en juristen bemoeilijken, en zo ja hoe dit precies werkt.

Teneinde deze twee vragen te beantwoorden heb ik een reeks onderzoeken uitgevoerd onder juristen en bankiers, alsook onder studenten. Onder studenten heb ik aangetoond (in Hoofdstuk 2) dat het onder bepaalde omstandigheden mogelijk is om specifieke handelingen automatisch te activeren door hen te presenteren met negatief geladen omgevingscues, ondanks dat van deze handelingen eerst geleerd is dat zij resulteren in ongewenste uitkomsten. Gezien de steekproef onder wie deze studie is uitgevoerd (i.e. studenten) en het arbitraire karakter van de handelingen (i.e., toetsaanslagen), kan gezegd worden dat deze studie ietwat ver verwijderd is van de rechtspraktijk. Desondanks zijn er twee aspecten aan te wijzen die relevant zijn voor zowel financiers als juristen. Ten eerste is deze studie een demonstratie van de idee

dat omgevingsfactoren op automatische en onbewuste wijze invloed kunnen hebben op menselijke beslissingen. Ten tweede suggereert deze studie dat dergelijke processen mogelijk in kracht toenemen, en derhalve niet afdoende verhinderd kunnen worden door meer functionele mentale processen, wanneer de mogelijkheid op zelfcontrole verminderd is. Gegeven dat zowel juristen als financiers veelal opereren onder condities waarbij zelfcontrole mogelijk verminderd is (e.g., slaapgebruik, tijdsdruk, stress), is het mogelijk dat juist onder dergelijke omstandigheden de invloed van biases sterker is.

In hoofdstuk 3 heb ik onderzocht in hoeverre bijzonder beheer bankiers (i.e., bankiers gespecialiseerd in ondernemingen verkerend in zwaar weer) onderhevig zijn aan biases wanneer zij proberen te verklaren hoe een onderneming in zwaar weer terecht is gekomen. De resultaten van dit onderzoek lieten zien dat bankiers onderhevig zijn aan 'similarity bias' op zo'n manier dat zij de oorzaak van het zwaar weer eerder aan externe omstandigheden toewijzen dan aan de ondernemer wanneer zij zich meer kunnen vereenzelvigen met de betreffende ondernemer. Daarnaast bleken de bankiers ook meer vertrouwen te hebben in ondernemers met wie zij een hoge mate van gepercipieerde gelijkheid vertoonden. Echter, we vonden geen significante directe (maar wel een indirecte) relatie tussen de mate van gepercipieerde gelijkheid en de aannemelijkheid van het verstrekken van aanvullend krediet. Deze laatste bevinding suggereert dat bijzonder beheer bankiers mogelijk in minder sterke mate beïnvloed worden door similarity bias dan financiers die opereren onder andere omstandigheden, zoals venture capitalists (durfkapitalisten).

In hoofdstuk 4 heb ik onderzocht in hoeverre juridische professionals beïnvloed kunnen worden door biases bij het evalueren van bedrijfswaarderingen en bedrijfswaardeerders in de context van insolventie. Deze studie toonde aan dat deze groep professionals zich bij dergelijke evaluaties kan laten leiden door de uitkomst van een transactie, de mate van gepercipieerde gelijkheid met de waardeerder, alsook zijn/haar geslacht. Zo hebben juridische professionals meer vertrouwen in bedrijfswaardeerders en hun werk als zij zich meer met hen kunnen vereenzelvigen en laten zij zich bij het beoordelen van waardeerders en hun werk (deels) leiden door de uitkomst van een transactie op zo'n manier dat een onfortuinlijke transactie negatieve weerslag heeft op de waardeerder. Tot slot, mannelijke juristen hadden meer vertrouwen in mannelijke dan in vrouwelijke waardeerders, terwijl vrouwelijke juristen niet een dergelijke gender bias lieten zien. Biased evaluaties van bedrijfswaardeerders en van waarderingen brengen het risico met zich mee dat suboptimale beslissingen worden genomen omtrent insolvente ondernemingen.

In hoofdstuk 5 heb ik onderzocht in hoeverre het achteraf oordelen over het handelen van bestuurders inzake een faillissement ongewenst beïnvloed kan worden door 'hindsight bias' en 'outcome bias'. Outcome bias ziet op het meewegen van de gevolgen van het handelen van bestuurders in het beoordelen van het betreffende handelen. Hindsight bias ziet in casu specifiek op oordelen over de voorzienbaarheid van een faillissement en hoe deze overschat

kunnen worden doordat men wetenschap heeft van dat faillissement. De resultaten van dit onderzoek lieten zien dat zowel het handelen van bestuurders als de voorzienbaarheid van een faillissement anders beoordeeld worden als men wetenschap heeft van de afloop van een onderneming. Daarnaast laat dit onderzoek zien dat niet alle juristen in even sterke mate onderhevig zijn aan hindsight bias en outcome bias. Zij die sterker geloven in vrije wil laten een verstrekte bias zien ten opzichte van zij die minder sterk geloven vrije wil. De verklaring die ik hiervoor opwerp is dat zij die sterker geloven in vrije wil een sterkere drang hebben om mensen verantwoordelijkheid te houden voor falen en hen hiervoor te straffen.

Tot slot onderzoek ik in hoofdstuk 6 in hoeverre irrelevante informatie ten aanzien van het morele karakter van bestuurders invloed kan hebben op juridisch relevante oordelen in de context van insolventie. De resultaten laten zien dat de intenties van bestuurders negatiever beoordeeld worden wanneer de bestuurder een moreel verwerpelijk karakter heeft ten opzichte van wanneer de bestuurder een moreel goed karakter heeft. Het morele karakter van een bestuurder heeft tevens invloed op de gepercipieerde waarschijnlijkheid dat een onderneming zal failleren, alsook ten aanzien van oordelen aangaande schuld en te betalen schadevergoeding.

Tezamen geven deze studies antwoord op de onderzoeksvraag door bewijs te leveren voor de idee dat cognitieve biases invloed kunnen hebben op belangrijke oordelen en beslissingen van juridische professionals en financiers ten aanzien van ondernemingen in zwaar weer of in staat van insolventie. Daarnaast draagt het gepresenteerde onderzoek bij aan het begrijpen van de precieze mechanismen die ten grondslag liggen aan deze biases. Ter illustratie, een vernieuwend inzicht dat volgt uit dit proefschrift is dat de menselijke behoefte aan het verantwoordelijk houden van mensen voor vermeende overtredingen ervoor kan zorgen dat zij het verleden construeren op zo'n manier dat dit narratief consistent is met hun initiële morele intuïties. In deze dissertatie heb ik tevens laten zien dat percepties omtrent de morele karakters van bestuurders een rol spelen bij dergelijke morele intuïties in de hieropvolgende reconstructies en juridisch relevante oordelen.

Een centraal thema van deze dissertatie dat voortvloeit uit het voorgaande is dat onbewust gemotiveerde redeneringen ("motivated reasoning processes") een belangrijke rol spelen in zowel financiële als juridische oordelen. In essentie betekent dit dat de morele intuïties die iemand ervaart, bijvoorbeeld bij het kennisnemen van een faillissement of bij het evalueren van een bestuurder, een sturend effect hebben in de oorzakelijke analyses, op zo'n manier dat mensen onbewust gemotiveerd zijn om gevolgtrekkingen te maken die consistent zijn met deze morele intuïties. Ik ben van mening dat dit is waar dit proefschrift een belangrijke bijdrage kan leveren aan de juridische literatuur. Onderzoek naar onbewust gemotiveerde redeneringen staat nog in de kinderschoenen en neemt pas sinds kort toe in populariteit in de psychologische

literatuur en heeft derhalve de juridische literatuur nog niet bereikt, laat staan de rechtspraktijk.

Ondanks dat de beschikbare kennis omtrent cognitieve biases en onbewust gemotiveerde redeneringen van groot belang is voor zowel juristen als financiers, hebben deze professionals, gemiddeld genomen, deze kennis nog niet eigen gemaakt. In de discussie van dit proefschrift (hoofdstuk 7) heb ik daarom beargumenteerd dat er nog werk te verzetten is om in de eerste plaats de bewustwording te verhogen onder juristen en financiers van relevantie inzichten uit de psychologie. Tevens heb ik beargumenteerd dat er winst te behalen is in het verbeteren van insolventie onderzoeken en waarheidsvinding door juristen (bijvoorbeeld i.h.k.v. de gebruikte methodologie) om zodoende de kans op biases te verminderen. Tot slot heb ik in de discussie een hypothese geopperd die ziet op een radicale verschuiving in de zienswijze ten aanzien van het falen van ondernemingen. Deze hypothese omvat het idee dat het normaliseren van falen mogelijk kan helpen bij het voorkomen van biases in oorzakelijke analyses door morele oordelen en intuïties te neutraliseren.